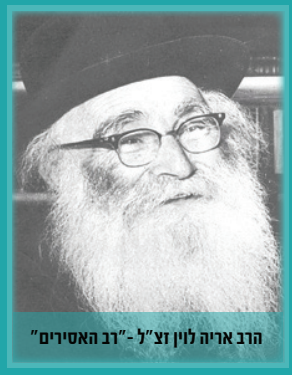
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת מקץ - שבת חנוכה

ל' כסליו תש"פ

גליון מספר 154

דרך חיים

בהעלותך את הנרות- "שלך קיים לעולם, שכשגברו מלכות בית חשמונאי על מלכות יון הרשעה הנס נעשה בפך השמן קבעו חכמים את מצות נס חנוכה זכר לנס שהיה בהדלקת נרות". למה הנס היה דווקא בנרות המנורה ולא בדבר אחר? הרי מלכות יון הרשעה רצתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", הקצף שלהם לא יצא רק על מצות הדלקת הנרות. ידועים דברי הרמב"ן (במדבר פרק ח) על מדרש מפורש יותר "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו - וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם".

לכאורה במה הנרות קיימים יותר מן הקרבנות? הרי בזמן שבית המקדש קיים נוהגים גם הקרבנות, ובחורבן בית המקדש לא מקריבים קרבנות ואין מדליקים נרות. אומר האלשיך הקדוש שכל מה שנעשה במשכן למטה קורה כנגדו במשכן למעלה- "מכון לשבתך פעלת ה' , מקדש ה' כוננו ידיך". כשהוקם המזבח למטה הוקם כנגדו המזבח למעלה, כשבטלה השראת השכינה במקדש למטה בטלה השראת השכינה ממקדש של מעלה. זה מה שאמרו חז"ל במסכת תענית (דף ה עמוד א) "מאי דכתיב בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, משום דבקרבך קדוש לא אבוא בעיר? - אמר ליה, הכי אמר רבי יוחנן: אמר הקדוש ברוך הוא לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה". כך גם כנגד הדלקת המנורה במקדש של מטה הדליקו כנגדה בירושלים של מעלה. וכתוב בזהר הקדוש בהרחבה שהדלקה זו במקדש של מעלה לא בטלה גם כשבטלה הדלקת המנורה במקדש של מטה. "בהעלותך את הנרות" למטה "אל מול פני המנורה" שלמעלה "יאירו שבעת הנרות", אבל הנרות של מעלה לעולם יאירו. יוצא מזה שהדבר היחידי שלא חרב במקדש של מעלה בחורבנו במקדש של מטה הוא הארת המנורה.

על המנורה נאמר "כמראה אשר הראה את משה כן עשה את המנורה"- הקב"ה עשה את המנורה, המנורה היא מעשי ידי ה', ולכן היא קיימת לעולם. כפי שמתאר המדרש שציווה הקב"ה את משה ליטול גוש של זהב ולזורקו לתוך כבשן האש והמנורה תהא נעשית מאליה- "תעשה המנורה". "לעולם ה' דברך ניצב בשמים"- שכשם שהוא קיים לעולם כך המעשים שהוא עושה קיימים לעולם. זה מה שהמדרש מסיים שכשחרב בית המקדש נגנזה המנורה, וכשייבנה בית המקדש הוא מחזירה למקומה. כלומר גם כעת המנורה עדיין קיימת, ולכן יש לה מעלה ועדיפות על מעלת הקרבנות. המנורה שדולקת בבית מקדש של מעלה קיימת לעולם, והיא ממשיכה להאציל מאורה למטה עד היום הזה.

המשך בעמוד הבא

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

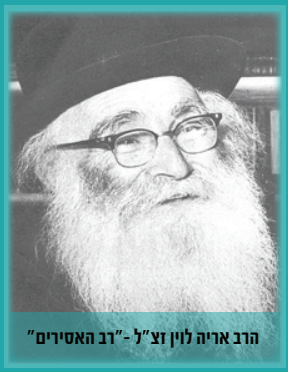
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

מה מיוחד במנורה שדווקא אותה עשה הקב"ה בעצמו, ומדוע דווקא היא נגנזת ונשמרת לעד, כך שאינה תלויה במנורה שלמטה. המנורה מרמזת על אורה של תורה- "כי נר מצוה ותורה אור". "הרוצה שיחכים - ידרים, וסימניך: מנורה בדרום". זה ההבדל בינה ובין שאר העבודות שבמקדש. בלי שאר העבודות אפשר להתקיים, אבל בתורה נאמר "כי הם חיינו". התורה היא הרביעית דם תמצית שבה תלויה נשמתנו, אם אין תורה אין חיים. כפי שאנו אומרים בסליחות "ואין לנו שיור רק התורה הזאת". התורה ניתנה מהקב"ה בכבודו ובעצמו, "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". כמו שאומרים חכמים (נידה דף ע עמוד ב) "משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו, ומשגר לאוהביו ממה שלפניו". רש"י אומר במקום: "כך חכמה שהיא לאוהביו של מקום נתנה להם מפיו ולא מאוצר אחר". המדרש (ילקוט שמעוני משלי רמז תתקלב) מביא "משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו בן ובא מבית הספר מצא תמחוי לפני אביו נטל אביו חתיכה ונתן לו, מה עשה בנו אמר לו איני מבקש אלא מזה שבתוך פיו, מתוך שהיה מחבבו נתן לו מתוך פיו". כך אנו אומרים בתפילת שמונה-עשרה "אתה חונן לאדם דעת", הדעת מגיעה מאיתו יתברך ולא משלוחים אחרים.

מצינו במשכן ובמקדש שני כלים המרמזים על התורה- הארון והמנורה. למה צריך שני כלים שירמזו על אותו עניין? מבאר הנצי"ב (העמק דבר שמות כז כ) שהארון מרמז על התורה שבכתב ואילו המנורה על התורה שבעל פה. הגביעים, הכפתורים הציצים והפרחים שבה הם חידושי התורה שמתחדשים על ידי חכמי התורה שבכל דור ודור. זה מה שאמרו חז"ל (שבת דף קמה עמוד ב) "הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל, תני רב יוסף: אלו תלמידי חכמים שבבבל, שעושין ציצין ופרחים לתורה".

מלחמת יון בזמן בית שני הייתה כולה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"- לעזוב את התורה שבעל פה. התורה שבכתב הלא מונחת בקרן זווית וכל הרוצה יבוא ויטול. אך "יוונים נקבצו עלי ופרצו חומות מגדלי", כוונת המגדלים על פי דברי המדרש "אני חומה ושדי כמגדלות- אלו תלמידי חכמים" שהם העוסקים בתורה שבעל פה. ובזה "טמאו כל השמנים" שמרמזים על חכמת התורה, כדברי הגמרא ברכות (דף נז עמוד א) "הרואה שמן בחלום יצפה למאור תורה". וזהו מה שדרשו חכמים "וחושך על פני תהום- זו מלכות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל", הוה אומר ניסו להוריד ולהשפיל את מעלת תורה שבעל פה.

כנגד זה התעוררו מתתיהו ובניו הכהנים משבט לוי, שהם ש"יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", להילחם בדבר הזה עצמו. נס פך השמן הראה שכאשר מוסרים את הנפש על שמירת התורה שבעל פה נשאר שמן זית זך לשמור את קיום דברי חכמים - תורה שבעל פה.

שבת שלום וחנוכה שמח ומבורך!

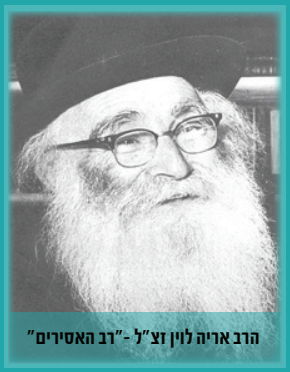
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

רבי בנימין לוין סיפר כי בהיותו ילד התלונן בפני סבו, ר' אריה, על שאינו מצליח בלימודו. שאלו ר' אריה: "האם אתה יודע מה היה הנס של חנוכה?". השיב הילד בבטחה: "בודאי! החשמונאים ניצחו במלחמה ומצאו את פך השמן הקטן שהיה חתום בחותמו של הכהן הגדול, ובזכות זה היה להם שמן טהור להדלקה...".

חייך ר' אריה ואמר: "כשהייתי ילד בחדר אמר לנו הרבִי כי הנס הגדול ביותר שהיה הוא שהחשמונאים הדליקו את המנורה עם קצת שמן שהיה בפך, ולא אמרו הרי בין כך אין לנו מספיק, ואולי נמתין עד שיהיה לנו די שמן להדליק ברציפות". "גם אתה", אמר ר' אריה לנכדו, "עליך ללמוד מזה, כי לא צריך לחכות עד שתדע הרבה תורה ואז תתחיל ללמוד בחשק, אלא גם המעט שיש לך כעת קח ותדליק עד שתתהפך הלהבה הקטנה לאור גדול".

(דרך אבות עמוד שנ)

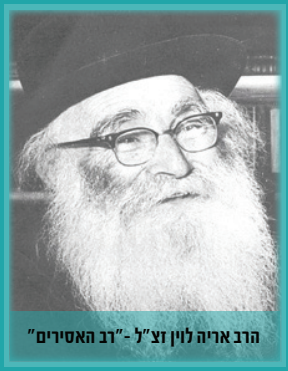
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בערב שבת זו נדליק נר שישי של חנוכה. ישנם מספר דינים מיוחדים בהדלקת הנר בערב שבת לעומת הדלקת הנרות בשאר ימות החג.

בכל יום מימות החנוכה מדליקים נרות כל איש כמנהגו: בשקיעה, צאת הכוכבים או צאת הכוכבים לפי שיטת רבנו תם. לעומת זאת, בליל שבת מדליקים את הנרות קודם זמן הדלקת נרות (16:22, שהוא כעשרים דקות קודם שעת השקיעה- 16:43), שכן אחר הדלקת נרות שבת אנו מקבלים עלינו את קדושת השבת ושוב אסור להדליק את נרות החנוכה. משום כך עלינו להדליק נרות גדולים מספיק או להוסיף כמות שמן כזו כך שהנרות ידלקו עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים (17:31).

נכון להשתדל להתפלל מנחה גדולה ביום שישי (ניתן להתפלל מ-12:11), על מנת שידליק נרות חנוכה אחר שהתפלל כבר, כפי שמדליקים בכל שאר ימי החנוכה לאחר תפילת מנחה.

מי שנוסע להתארח בשבת זו לכתחילה מדליק בביתו אחר פלג המנחה (15:40). אמנם אם גר במרחק גדול מהמקום בו מתארח או שנוהג להדליק את נרות החנוכה בתוך ביתו ולא כלפי חוץ- ידליק בבית שבו מתארח בשבת. אך ספרדי המתארח אצל הוריו בשבת יוצא ידי חובה בהדלקת אביו ואינו צריך להדליק לעצמו.

אדם שהדליק נר חנוכה במקום המוגן מרוח ובכל זאת כבה הנר- יצא ידי חובת המצוה משום ש"הדלקה עושה מצוה". אך נכון שישוב להדליקו בלא ברכה. באם קרה מקרה זה בליל שבת והנר כבה קודם שנכנסה השבת- ידליק שוב, באם קיבל על עצמו שבת יבקש מאחר שעוד לא קיבל שבת שידליק עבורו. אמנם אחר כניסת השבת- אינו חוזר ומדליק, ויצא ידי חובתו.

בצאת שבת מדליקים את הנרות לאחר זמן צאת השבת (17:24). יש הנוהגים להקדים את ההבדלה ויש המקדימים להדליק את נרות החנוכה. וכל אחד יעשה כמנהגו. המדליקים קודם ההבדלה יקפידו לומר "ברוך המבדיל בין קודש לחול" או "אתה חוננתנו" בתפילת שמונה עשרה. נרות חנוכה אסורים בשימוש והנאה, כפי שאנו אומרים "ואין לנו רשות להשתמש בהם", לכן אדם שמדליק נרות קודם ההבדלה לא יכול לברך עליהם "בורא מאורי האש" או להדליק באמצעותם את נר ההבדלה.

אדם ששבת בבית מארחיו; אם שב בצאת השבת לביתו בשעה שעוד יש אנשים ברחוב- ידליק בביתו, אם לא- ידליק במקום בו שהה בשבת, אף שלא יישאר לישון שם במוצאי שבת.

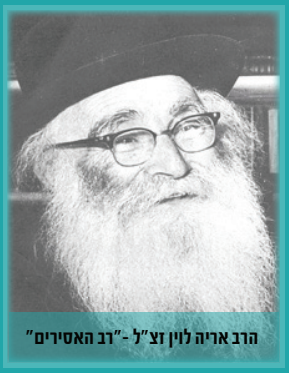
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | איך בחורי ישיבה צריכים לנהוג בעניין הדלקת נר חנוכה?

תשובה | מרן הגרע"י זצ"ל (יחו"ד חלק ו סימן מג) כותב שבחורי הישיבה טפלים למנהל הישיבה שדואג לכל צרכיהם, וממילא נחשבים כסמוכים לשולחנו של בעל הבית, וכשהוא מדליק בישיבה הוא פוטר אותם מהדלקת כדין בעל הבית. אמנם דבריו אמורים לגבי בחורי ישיבה ספרדים, שנגררים אחר בעל הבית. אך האשכנזים סוברים שגם אם מנהל הישיבה - בעל הבית מדליק עבורם, גם הם יכולים להדליק בעצמם מדין מהדרין.

וגם על עצם דבריו של מרן היחו"ד חלקו. משום שהמהרש"ם פסק שתלמיד אשר משלם שכר לימוד עבור לימודיו בישיבה, שוב אינו נחשב כאורח הסמוך על שולחן בעל הבית, אלא נחשב כבעל הבית בעצמו. וממילא מחויב להדליק בעצמו. ובמצב כזה באנו לשאלה היכן להדליק; מרן החזו"א והרב קוטלר הורו שבחורי ישיבה ידליקו דווקא בחדר האוכל, ובחורים ספרדים ידליקו בחדר השינה. האגרות משה ומרן הרב וואזנר זצ"ל סברו שאם הפנימיה וחדר האוכל במקום אחד עיקר הפרטיות ניכרת דווקא בחדרי השינה, וממילא שם יש להדליק, ולכתחילה ראוי שגם יאכלו בחדרם הפרטי ואז אם ידליקו שם יצאו לכתחילה ככל הדעות.